

Het warme Noorden

Transportschepen op de Noordpool en aardbeien op Groenland? **Tegenlicht** kijkt deze keer niet naar de gevaren, maar naar de kansen die klimaatverandering biedt in de Arctische regio.

DOOR KRIJN SOETEMAN

INVESTEREN in het Noordpoolgebied kent nog een hoog risico,' zegt **Maarten Loonen**, universitair hoofddocent aan de Rijksuniversiteit Groningen. 'Toch wordt er veel naar het Noordpoolgebied gekeken. Ook door Nederland.' **Laurence Smith**, de schrijver van het boek *The world in 2050* en geografieprofessor aan de UCLA in Californië, beaamt dat: 'Het Arctisch gebied blijft op de korte termijn een gevaarlijke en afgelegen regio, maar op de lange termijn kan er een hoop veranderen, waaronder meer menselijke bewoners in het Arctisch gebied.' Steden zullen op de lange termijn steeds rijker worden en de vraag naar grondstoffen zal explosief blijven toenemen. Gemondialiseerde markten en klimaatverandering zullen allemaal bijdragen aan meer menselijke activiteit in de Arctische regio met meer mijnbouw, visserij, toerisme, scheepvaart en winning van olie en gas. Smith ziet tegen 2050 zelfs de eerste Canadese universiteit boven de zestigste breedtegraad verrijzen. In de aflevering 'Het warme Noorden' gaat **Tegenlicht** gaat zondag in op de toekomstige potentie van de regio. Aan het woord komt onder meer de Noorse ondernemer Felix

Tschudi, die in 2010 als eerste een niet-Russisch schip liet varen via de transarctische zeeroete. We zien Chinezen op IJsland druk bezig met plannen voor hotels en golfresorts en het in gebruik nemen van een ambassade met plek voor 500 man, terwijl ze door Noorwegen juist weer angstvallig buiten de deur worden gehouden. En **Tegenlicht** volgt voormalig president van Groenland Aleqa Ham-

mond, op zoek naar de bodemschatten die het land rijk is. Want bij het terugtrekken van het landijs op Groenland hoort ook het vrijkomen van bewerkbaar land en toegang tot meer delfstoffen.

Zeerechtverdrag

Het economisch belang van de regio verschijnt steeds meer op de politieke agenda van de landen buiten het Arctisch gebied. In 2013 voeren reeds 44 containerschepen in het hoge Noorden, al volgden hiervan nog slechts negentien de hele transarctische route. Desalniettemin lijken de mogelijkheden schier eindeloos, iets dat zorgt voor meer kapers op de kust, niet in de laatste plaats bij de verdeling van de Noordpool en het gebied daaromheen midden in de Noordelijke Ijs-

Maarten Loonen (RUG): 'De Noordpool wordt geen lieflijke atol, het zal een ruig gebied blijven, donker, koud, stormachtig en klimatologisch steeds slechter voorspelbaar'

zee. 'Die verdeling wordt nu opgehangen aan Unclos, het VN-zeerechtverdrag,' zegt Loonen, 'Daarin staat beschreven wat landen zich kunnen toe-eigenen en waar ze recht op hebben. Standaard is dat de 200-mijlzone. Ook staat in Unclos dat de landen gebruik mogen maken van de afstand waarover het continentale plat zich uitstrekt voor de kust.'

Dat laatste gebied is moeilijk te definiëren en daarom wordt er nu veel tijd besteed aan het in kaart brengen van de zeebodem, legt Loonen uit. Rusland zegt nog steeds alles te kunnen claimen tot aan de geografische noordpool, waarbij een van hun argumenten is dat zij verantwoordelijkheid nemen voor het gebied en hulpposten bouwen – wat in feite militaire bases zijn. Ook Canada doet dat. Zo probeert ieder land in de buurt van de noordpool meer activiteit te laten zien om vervolgens het gebied te kunnen claimen.

Brengt dat geen risico op conflicten met zich? Smith denkt van niet: 'Binnen de territoriumdrijf van verschillende landen is het Arctisch gebied geen nieuw conflictgebied, aangezien de onafhankelijkheid van de landen onbetwist is. De Noordelijke Ijszee zelf valt onder het VN-zeerechtverdrag. Conflict in het Arctisch gebied lijkt mij daarom niet heel waarschijnlijk, al heeft de recente geopolitieke spanning tussen Rusland en het Westen de relaties zeker bevroren wat betreft samenwerkingsprojecten in het poolgebied.'

Moeras

Bedrijvigheid zal in het hoge Noorden vooral plaatsvinden op het water en zich toespitsen op het vervoer van olie, gas en goederen. Sommige bestaande havens kunnen daardoor uitgroeien tot belangrijke mainports. Ook al bestaande havens proberen hun belang te behouden, op de Tweede Maasvlakte in Rotterdam staan niet voor niets al enkele opslagtanks voor vloeibaar gas (LNG). Nu nog voor LNG uit het Midden-Oosten, in de toekomst wellicht uit het hoge Noorden.

Heel veel extra activiteit op het land buiten de al bestaande havens en zuidelijke delen verwachten Smith en Loonen niet, omdat de bodem zonder permafrost bestaat uit zompig turf en moeras. Op dit moment is het grootste deel van de infrastructuur en gebouwen afhankelijk van die altijd bevro-

ren ondergrond. Nu al klagen de inwoners op Groenland dat transport minder makkelijk is door de wegvallende zeeisverbindingen in het voorjaar, iets waar ook dieren veel last van hebben.

'Wereldwijde klimaatverandering wordt in het Arctisch gebied versterkt door verschillende mechanismen, vooral de zogenoemde albedo-feedback,' zegt Smith. 'Die zorgt ervoor dat door minder sneeuw- en ijsbedekking van land en zee de donkere ondergrond meer zonlicht absorbeert, wat voor een snellere opwarming rond de pool zorgt.'

Modelstudies

Wat dat precies voor gevolgen gaat krijgen, is lastig te zeggen. Loonen: 'We weten dat het onstuimiger zal worden en dat er meer neerslag gaat vallen. Misschien is de ijskap in 2050 voor een groot deel verdwenen, maar dat zijn allemaal voorspellingen op basis van modelstudies. Het is in ieder geval zeker dat de ijskap op de Noordelijke Ijszee de komende decennia in de winter nog aan zal groeien tot de grootte die hij nu heeft. De Noordpool wordt geen lieflijke atol, het zal een ruig gebied blijven, donker, koud, stormachtig en klimatologisch steeds slechter voorspelbaar. Je kunt makkelijk zeggen: het ijs is weg, nu kunnen we er naartoe, maar ik zeg altijd: als je daar in de winter bent, ga je dood. Daarom ga ik ook alleen 's zomers. Er wordt soms gedaan alsof het een poldertje is waar je zo naartoe gaat. Het is joekelsgroot! Vijftien miljoen vierkante kilometer ijs bedekt de Noordelijke Ijszee in de winter!' **Tegenlicht** laat zich daar niet door weerhouden en onderzoekt hoe je aardbeien kunt verbouwen op Groenland, een golfparcours aan kunt leggen op IJsland en of de Groenlandse aardappelteelt ooit kan concurreren met die in Nederland.

VPRO Tegenlicht: Het warme Noorden

▶ ZONDAG, NPO 2, 21.05-22.00 UUR

Tegenlicht Meet Up n.a.v. de uitzending op woensdag 19 november om 20.00 uur in Pakhuis de Zwijger, Amsterdam. Met Michiel van den Broeke (hoogleraar Polaire meteorologie, UU) en Linde van Bets (PhD cruisetourisme op de Noordpool, WUR). Toegang gratis, aanmelden via dezwijger.nl/tegenlicht31

